

*Макара І.С.
студентка магістратури
юридичного факультету
Тернопільськй національний
економічний університет
Науковий керівник: д. філол. н.,
професор кафедри інформаційної та
соціокультурної діяльності ТНЕУ
Шкіцька І.Ю.*

ДИТЯЧА БІБЛІОТЕКА ЯК ІНСТИТУТ ІНКУЛЬТУРАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ

Виділення дитячого читання як актуального способу інкультурації особистості, її результат, визначає його найважливішим компонентом розвитку нації. У той же час, останні дослідження читання дітей і підлітків свідчать про його глибоку кризу, вихід з якого немислимий без дитячої бібліотеки. Тенденції, що спостерігаються сьогодні як у родині, дитячій субкультурі, так і в сучасній системі інститутів трансляції соціокультурної інформації, говорять про їх кризовість. Величезний потенціал духовного відродження України закладено в діяльності дитячої бібліотеки, що є сьогодні центром культури, транслятором джерел духовного багатства, накопиченого людством.

Однак сучасний стан теорії та практики дитячої бібліотеки не в достатній мірі відповідає завданням розвитку культури сучасного суспільства. Багатогранність об'єкта дослідження – дитяча бібліотека як соціокультурний інститут суспільства – викликала необхідність виведення на методологічний рівень формування концепції дитячої бібліотеки не тільки на основі структурно-функціонального, але і культурологічного, інституційного і діяльнісно-особистісного підходів, що створює передумови формування самостійної теорії дитячої бібліотеки, введення її в область бібліотекознавства.

Проведений теоретико-методологічний аналіз розкрив можливості дитячої бібліотеки як унікального соціокультурного інституту дитинства – системи передачі нормативних приписів культурних цінностей, соціального життя і одночасно системи входження в нормативну структуру культури, освоєння культурних цінностей суспільства, зміни і корекції цінностей. Міждисциплінарний характер дослідження дитячої бібліотеки в контексті інкультурації особистості дозволив виявити стратегію її розвитку в сучасному суспільстві. Дитяча бібліотека, з одного боку, є інституціональним середовищем підтримки і розвитку базових культурних інститутів суспільства (освіти, виховання, літератури, читання), з іншого боку, дитяча бібліотека може розглядатися як самостійний спеціалізований інститут інкультурації особистості. Звідси розуміння феномену дитячої бібліотеки як характеристики суспільства, його соціально-якісної властивості. У методологічному фундаменті концепції розвитку дитячої бібліотеки невід'ємною складовою є діяльнісно-особистісний підхід, що синтезує концепції педагогіки співтворчості, емоційно-творчого розвитку читача, рівневої теорії сприйняття і виводить діяльність дитячої бібліотеки на рівень процесу міжпоколенно́ї передачі культурного досвіду.

Аналіз основних функцій дитячої бібліотеки показав, що вони відображаються в її інформаційному просторі, що відтворює всі сфери розвитку дитинства. Первинний і вторинний рівень інформаційно-освітнього простору дитячої бібліотеки детермінується місією інкультурації, що проявляється в зберіганні, створення і передачі культурно-значимої інформації. Суб'єкт інформаційно-освітнього простору дитячої бібліотеки, представлений дихотомічної парою «дитина-дорослий» грає системоутворюючу роль. Опозиції «об'єкт-суб'єкт» протиставлений суб'єкт-суб'єктному характеру освоєння інформаційно-освітнього простору дитячої бібліотеки, яке є результатом освоєння дитиною-користувачем дитячої бібліотеки і дорослим-керівником читання за допомогою взаємоперетворення духовної культури особистості в індивідуальну систему цінностей іншої особистості. Таким чином, інформаційно-освітній простір дитячої бібліотеки за характером впливу на суб'єкт відноситься до типу активізатора діяльності суб'єкта. За характером передачі соціокультурної інформації, відповідної рівням культурної трансмісії, інформаційно-освітній простір дитячої бібліотеки знаходиться у взаємозв'язку з підсистемами простору дитинства: сім'єю, освітніми, соціокультурними інститутами.

Аналіз інформаційного простору дитячої бібліотеки з позицій інкультурації особистості став базою для розробки прогностичної моделі дитячої бібліотеки. Інформаційна природа дитячої бібліотеки передбачає створення інформаційної моделі навколишнього дитини світу в процесі формування і задоволення інформаційних потреб. Інкультураційна природа дитячої бібліотеки не може бути системно представлена без виявлення її відносини з інституційним простором інкультурації дитини.

У моделі дитячої бібліотеки відображена її специфіка як інформаційно-комунікативного інституту – вона сприяє розвитку інших систем інкультурації – освітньо-виховної, наукової, художньої, опосередкованої через інформаційний простір дитячої бібліотеки. Положення опредмечування ідеї інкультурації в діяльності дитячої бібліотеки дозволило зробити висновок про діалектичний взаємозв'язок, так званої, інституційної структури дитячої бібліотеки зі структурою її інформаційного простору. Виділення інституційної структури моделі базується на основі класифікації інституційних систем, що визначає основні культурні інститути як «стандартизовані способи досягнення цілей». До таких інститутів або інституціональних утворень відноситься дитяче читання, що розвивається в умовах дитячої бібліотеки до рівня творчого читання, що є невід'ємною частиною інформаційної культури особистості; сімейне читання; керівництво дитячим читанням; рекомендаційна бібліографія дитячої літератури і т.п. Незважаючи на включеність цих способів інкультурації особистості в діяльність інституту сім'ї, загальної, додаткової освіти, дитяча бібліотека є єдиним інститутом, здатним компетентно здійснювати цю діяльність. У інкультураційній моделі дитячої бібліотеки відбивається перетин її діяльності не тільки з горизонтальними і вертикальними рівнями культурної трансмісії, а й з інститутами опосередкованого рівня, спеціалізованими інститутами інкультурації, до яких відноситься і сама дитяча бібліотека. Введення терміну «спеціалізований інститут інкультурації» відображає потребу суспільства в системі інститутів, у функціях яких відображена

інкультураційна діяльність щодо дитини, де знання вікових та індивідуальних особливостей культурного розвитку є основоположними.

Не викликає сумнівів, що представлена модель дитячої бібліотеки може успішно функціонувати в рамках сформованої інкультуральної системи українського суспільства як результат вироблення національної ідеології з інкультурації особистості, державної культурної політики.

У підсумку слід зазначити, що проведене з позицій бібліотекознавчого, культурологічного та інституційного підходів дослідження дитячої бібліотеки є новим напрямком у розвитку концепції дитячої бібліотеки, яка повинна стати повноправним об'єктом вивчення у вітчизняній бібліотечній науці XXI століття.

Список використаних джерел

1. Гранчак Т. Бібліотечно-інформаційна діяльність і медіаграмотність. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 3. С. 40–43.
2. Давидова І. О. Бібліотечне виробництво в інформаційному суспільстві. Харків, 2005. 295 с.
3. Дубровіна Л. А. Бібліотечна справа в Україні в ХХ ст. Київ, 2009. 530 с.
4. Каращук О. Бібліотеки в комунікативному процесі. *Вісник Книжкової палати*. 2018. № 3. С. 28–30.
5. Петрухно Ю. Розвиток інноваційного суспільства в Україні та основні завдання бібліотеки в його становленні. *Бібліотечний форум: історія, теорія й практика*. 2018. № 1. С. 5–6.
6. Публічні бібліотеки як місце доступу громадян до інформаційних технологій та Інтернету: Матеріали дослідження / Українська бібліотечна асоціація; В. С. Пашкова, І. Ю. Шевченко, Я. О. Хіміч. Київ: Міленіум, 2008. 122 с.

Маланій О.
студентка магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: доктор пед. н., професор
кафедри інформаційної та соціокультурної діяльності
Щербак Ю.А.

РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ І ГЛОБАЛЬНІ ЗМІНИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ПІДПРИЄМСТВА

Регулювання інформаційного середовища маркетингу є актуальною науково-практичною задачею розвитку «економіки знань» як стратегічного вибору України. Вживання маркетингової філософії господарювання в комерційних і некомерційних сферах як умова забезпечення конкурентної стійкості організації вимагає регулювання інформаційного середовища маркетингу і розвитку індустрії інтелектуальних інформаційних технологій.

Формування знань як ключового виду компетентності і забезпечення переваг у використуванні ресурсів інформаційного середовища маркетингу є найважливішими цільовими задачами регулювання економіки наднаціональними, національними і корпоративними методами.